

Україна: Правосуддя щодо тяжких злочинів сприятиме міжнародному миру та безпеці

24 лютого виповнюється рік із моменту повномасштабного вторгнення Росії в Україну. На сьогоднішній день українські організації, члени Міжнародної Федерації за Права Людини (FIDH) – Центр громадянських свобод та Харківська правозахисна група, допомогли задокументувати близько 30 000 передбачуваних міжнародних злочинів. За цими цифрами стоять смерть і горе тисяч жертв, які посилюються безкарністю російського керівництва. FIDH та її організації-члени по всьому світу закликають міжнародні установи та уряди підвищити ефективність правосуддя щодо злочинів, скоєних в Україні як засіб зміцнення міжнародного миру та безпеки.

Рік тому світ прокинувся в жаху, коли збройні сили Росії розпочали великомасштабний наступ на Україну, намагаючись захопити столицю Київ і повалити демократично обраний уряд. Разом з міжнародною спільнотою FIDH рішуче засудила агресію Росії. Наступ був успішно відбитий українською армією, але страждання українського народу лише розпочиналися. За один рік CCL, KHPG та інші українські неурядові організації, які входять до коаліції «Трибунал для Путіна», задокументували майже 30 000 випадків передбачуваних міжнародних злочинів, включаючи загальні страти, катування, незаконне ув'язнення, жорстоке поводження, сексуальне насильство та інші злочини. Багато з цих випадків жахливого насильства призвели до розслідування в Україні та інших країнах та вже кількох судових справ проти російських військовослужбовців за порушення законів та звичаїв війни.

Для розслідування та притягнення до відповідальності за можливі порушення міжнародного гуманітарного права були створені численні міжнародні механізми відповідальності, включаючи Незалежну міжнародну комісію ООН з розслідування подій в Україні, Спеціальну моніторингову місію Організації з безпеки та співпраці в Європі (ОБСЕ) в Україні, Спільну слідчу групу Євроюсту та розслідування, проведені більш ніж десятками національними підрозділами з військових злочинів, а також міжнародними мобільними групами справедливості. У березні 2022 року Міжнародний кримінальний суд (МКС) розпочав розслідування ситуації в Україні. Ефективна співпраця всіх вищезазначених організацій, а також їх конструктивна взаємодія з жертвами та громадянським суспільством матиме ключове значення. МКС не має юрисдикції щодо злочину агресії в Україні та

розгляне лише незначну частку порушень, що були задокументовані у цей час завдяки своєму мандату як суду, що переслідує найбільш відповідальних осіб. Переважна більшість справ буде передана судам України та іншим національним юрисдикціям відповідно до принципу універсальної юрисдикції.

Більше того, цих механізмів буде недостатньо, щоб викоринити безкарність російського керівництва за злочини, вчинені військовими збройних сил Росії, або її приватними утвореннями в Україні, а також у Сирії, Малі, Центральноафриканській республіці (ЦАС), Лівії та, раніше, в Грузії та Чечні. Причиною цього є багато чинників, включаючи відсутність політичної волі та можливості для судового переслідування цих злочинів як в Росії, так і на міжнародному рівні.

Глобальні наслідки

Тим часом, агресивна війна Росії в Україні не лише дестабілізувала ситуацію в усьому регіоні, а й призвела до порушення глобальних поставок продовольства та стрімкого зростання інфляції, а також викликала серйозні та тривалі політичні, економічні та соціальні наслідки на всіх континентах. Біженці з України просять притулку в Північній та Латинській Америці, а брак продовольства через скорочення поставок пшениці з України гостро відчувався в Лівані, Єгипті, Індонезії та інших країнах. Мобілізація в Росії спровокувала виїзд росіян до країн Центральної Азії, Грузії та Вірменії, тоді як агресивне вербування так званої приватної військової компанії (ПВК) «Вагнер» орієнтувалося на вихідців з Казахстану, Таджикистану, Сербії, а також Замбії та Берега Слонової Кістки. Досі порушення прав людини, скоєні ПВК «Вагнер» у Сирії, ЦАР, Лівії, Мозамбіку та Малі залишаються безкарними, що дозволяє Росії розширювати свій вплив в Африці за допомогою підтримки нестійких чи авторитарних режимів в обмін на право на пограбування природних ресурсів цих країн. Росія також зміцнила свої зв'язки з репресивними урядами на Близькому Сході та в Азії, розширивши торгівлю зброєю з Іраном та М'янмою та збільшивши експорт нафти та посиливши інші форми економічного співробітництва з Китаєм та Лаосом. Це допомогло Росії пом'якшити руйнівний ефект санкцій та сформувати союз із режимами, що порушують права людини. Внаслідок безкарності Росії ці режими посилюють репресії на своїх теренах.

FIDH та її організації-члени солідарні з українським народом

Для більш ефективного застосування правосуддя в Україні та в усьому світі необхідно визнати і більш рішуче відповісти на постійну загрозу міжнародному миру та безпеці, яка походить від Росії. Висловлюючи солідарність з українським народом, FIDH та її організації-члени:

- закликають владу Російської Федерації негайно припинити військові дії проти України, а Республіку Білорусь – припинити підтримку цих дій;
- закликають до зміцнення співробітництва та взаємодоповнюваності між існуючими структурами, створеними для розслідування міжнародних злочинів, скоєних в Україні, а також до ефективної взаємодії з тими, хто пережив злочини та громадянським суспільством;
- підтримують заклик до обговорень щодо створення інших механізмів відповідальності за міжнародні злочини, скоєні в Україні, таких як спеціальний трибунал зі злочину агресії та інших міжнародних злочинів, скоєних в Україні;
- закликають до постійного засудження всіх порушень міжнародного права, скоєних в Україні всіма сторонами конфлікту;
- закликають до створення ефективних механізмів відповідальності за порушення міжнародного права, вчинені російським керівництвом в інших контекстах, зокрема, в Сирії, Малі та ЦАР, виділяючи цим зв'язок між авторитаризмом та екстериторіальними правопорушеннями;
- закликають Україну та інші держави ратифікувати Римський статут та прийняти відповідні норми законодавства, що дозволяють проводити розслідування та переслідування злочинців за скоєні міжнародні злочини; а також
- закликають російську владу припинити – а міжнародне співтовариство докласти подальших зусиль, щоб зупинити – фальсифікацію історії та використання Росією пропаганди, яка виправдовує агресію проти України терміном "денацифікація".